

**BUDAPESTI
TÖRTÉNETI
MÚZEUM**

**A BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM
DIGITALIZÁLÁSI STRATÉGIÁJA**

2026-2028

Jóváhagyta:

Dr. Csorba László
főigazgató

A múzeumi tárgy meghatározásának alapvető eleme annak materiális mivolta. A múzeum mint intézmény elsődleges célja a gyűjteménybe kerülő objektumok fizikai állapotának megőrzése, az azokhoz kapcsolódó információk feltárása, valamint mindennek a múzeumépület fizikai terében történő bemutatása. A kiállítások lényege, egyedisége – mondhatjuk varázsa – az eredeti tárgyak és azok eredetiségének prezentációjában rejlik.

Az elmúlt két évtizedben azonban a digitális technológia térnyerése alapvetően formálta át a kulturális örökséghez való viszonyt. A múzeumok fizikai terei mellett ma már a **digitális, virtuális és online dimenziók** is valóságos és megkerülhetetlen elemei az intézményi gyakorlatnak. A digitalizáció nem csupán alkalmazkodás a globális infokommunikációs trendekhez, hanem **a múzeumi komplexitás** szerves része, amely új lehetőséget kínál a tárgyakhoz kapcsolódó tudás feltárására és megosztására.

A digitalizálás feladata **három fő területre** bontható: a digitális adatok gyűjtése (gyűjtemények digitalizálása), ezek rendszerbe foglalása és a nyilvántartással való integrált kezelése, valamint a közzététel – azaz a szakmai és a nyilvános felületeken való hozzáférés biztosítása.

A Budapesti Történeti Múzeum korábbi, 2018-ban és 2020-ban készült stratégiai stabil alapot nyújtanak, ám az időközben megváltozott technológiai környezet és felhasználói elvárások szükségessé teszik a megújítást. Az intézmény lehetőségei nem teszik lehetővé a gyors, teljes körű digitalizálást, nagy részben **az univerzális gyűjtemény sokféle igényű tárgytypusai** miatt. A régészeti, történeti és képzőművészeti anyagok eltérő feldolgozási módszereket, ezáltal különböző adatbázisokat igényelnek.

Rövid távon ezért a cél a különböző gyűjteménytípusoknak megfelelő adatok szakszerű rögzítése és publikálása az adott platformokon, hosszabb távon pedig egy saját, egységes adatbázis fejlesztése és üzemeltetése a múzeum saját – és a főváros kulturális és közgyűjteményi – online felületein.

A **webes infrastruktúra** fejlesztése folyamatos: a múzeum hat honlapot működtet, ezek közül négy (Budapesti Történeti Múzeum – btm.hu); BTM Vármúzeum – varmuzeum.hu; BTM Budapest Galéria – a budapestgaleria.hu; BTM Kiscelli Múzeum Fővárosi Képtár – fovarosikeptar.hu) az elmúlt három évben teljes megújuláson esett át, a további kettő (BTM Kiscelli Múzeum – kiscellimuzeum.hu; BTM Aquincumi Múzeum – aquincum.hu) fejlesztése előkészítés alatt áll. A munkatársak számára hozzáférhető intranetes felület (**BTeaM**) mára az intézmény belső kommunikációjának és dokumentumkezelésének elsődleges platformja, amely a működés átláthatóságát és az együttműködést is segíti.

A digitalizációs tevékenységben jelenleg korlátozott számú, erre a feladatra dedikált szakember vesz részt, így a múzeumszakmai munkatársak jelentős „önkéntes”, a muzeológiai feladatkörükön túlmutató hozzájárulása biztosítja az előrehaladást. A stratégia egyik alapvető célja e humán kapacitás erősítése és a folyamatok hosszú távú fenntarthatóságának megteremtése.

A jelen stratégia célja, hogy kijelölje a Budapesti Történeti Múzeum digitalizálási tevékenységének irányait, feladatait és prioritásait a 2026–2028-as időszakra, biztosítva a gyűjteményekhez való széleskörű hozzáférést és a digitális örökség megőrzését.

Helyzetértékelés és adottságok

1. ARCHÉ Egységes Régészeti Adatbázis

Az **Arché** – Egységes Régészeti Adatbázis kezelő rendszer kialakításának, használatának, fejlesztésének és fenntartásának célja a Budapesti Történeti Múzeum régészeti feltárásaihoz kapcsolódó információk egységes rendszerben történő kezelése, továbbá az elsődleges feldolgozásban (52/2016. (XII. 29.) EMMI rendelet) és a tudományos értékelésben dolgozó szakemberek munkájának elősegítése. A szakmai munkához kapcsolódó projektszervezési információk menedzselése, különös tekintettel az ásatási dokumentációk készítése, leadása, térképi adatok megjelenítése, a lelőhelyek nyilvántartásával kapcsolatos adattári dokumentáció

kezelése, valamint a leletanyag gyűjteményi besorolásával, feldolgozásával kapcsolatos adatok komplex intézményi adatbázissá teszik a rendszert.

A terepi munkálatok során rögzítésre került nagy mennyiségű szöveges és képi adat a beletárolt tárgyakkal és az azokhoz tartozó állományokkal együtt összetett viszonyrendszert alkot. Az adatbázis-rendszerrel szemben támasztott elsődleges követelmény, hogy a rendszeren belül az ásatáshoz tartozó általános adatok, áttekintő rajzok szoros kapcsolatban álljanak a régészeti jelenségekkel (SE) és ezeken keresztül a leltárkönyvek - gyűjtemények adataival. Az Adattári modul, valamint a Külön nyilvántartások használatával pedig a régészeti adatokon túlmutató muzeológiai szolgáltatásokat kell, hogy ellásson.

Az adatbázis rendszer alapja egy webes alkalmazás, melyben az adatok relációs adatbázisban vannak tárolva. A felhasználóknak csak hálózati kapcsolattal és böngészővel kell rendelkezniük számítógépükön a program használatához.

Az adatbázis rendszer dokumentációs rendszerének alapját a Budapesti Történeti Múzeum ásatási protokollja, valamint a 20/2002.(X.4.) NKÖM rendelet a muzeális intézmények nyilvántartási szabályairól és ez utóbbihoz kapcsolódó informatikai követelményrendszer alkotják.

A rendszer felépítése:

- Régészeti / Ásatási adatbázis (Ős – és Népvándorlás kori Főosztály, Ókortörténeti Főosztály, Középkori Főosztály) – Ásatás – SE – sírlap, Fotó- és rajznyilvántartás, Ásatási napló, nyomtatás MNM – NRI közös protokoll szerint is;
- Régészeti- és Segéd Gyűjtemények adatbázisai – alapelettárak, segéd gyűjtemények (összesen 31 gyűjtemény)
- BTM Adattár – topográfia, szakirodalom és védettség listák
- Külön nyilvántartások (naplók, a NKÖM rendelet szerint)
- Web nézet – Publikus felület
- Leírókarton – Leltárkönyv és export listák nyomtatási lehetőségei

Az adatbázis adatai (2025. november):

- o Adattáblák száma: 300

- Aktív felhasználó: 107
- Régészeti leletek száma: 1,8 millió
- Adattárak: 60 000 tétel
- Segédgyűjtemények: 700 000 tétel
- Ásatások száma: 1600
- Régészeti adatbázis adatai: 600 000
- Digitalizált állomány
 - Segédgyűjtemények (10): 57 %
 - Egyéb régészeti gyűjtemények (17): 30 %
 - Régészeti gyűjtemények (4): 1 %
 - Adattári gyűjtemények: 0% (Digitalizálási stratégiában nem szerepelt – napló, jelentés, fotó és rajzlisták)

2. MúzeumDigitár

A **MúzeumDigitár** felhőalapú gyűjteménykezelő és publikációs rendszer a múzeumok, köz- és magángyűjtemények mindennapi nyilvántartási és gyűjteménykezelési feladatait támogatja, valamint az interneten keresztül hozzáférést biztosít a digitalizált kulturális javakhoz. A platform elősegíti a gyűjtemények közötti átjárhatóságot, lehetővé téve a kulturális tartalmak sokrétű felhasználását mind a szakma, mind a kutatók és a nagyközönség számára.

A rendszer elsősorban a nem régészeti gyűjteményeket kezeli, így a **Kiscelli Múzeum Újkori gyűjteményét** és a **Fővárosi Képtár** gyűjteményét. Emellett itt érhetők el a **BTM Adattár** intézménytörténeti dokumentációs-, iratanyag-, plakát- és hagyatéki gyűjteményének, valamint a médiatárának adatai. A platform üzemeltetését a Kiscelli Múzeumban működő **Digitalizáló és Média Tartalomfejlesztési Csoport** látja el.

3. Budapestiana

A Budapestiana a fővárosi közgyűjteményekben őrzött kultúrincsek és történeti dokumentumok nyilvános és áttekinthető hozzáféréseinek biztosítására jön létre. Az adatbázis folyamatosan gyarapodó virtuális gyűjteményei nemcsak a gyors ismeretszerzést segítik, hanem a mélyebb, feltáró jellegű kutatások követelményeinek is megfelelnek. A Budapest Főváros Levéltára által fejlesztett portál partnere a Budapesti Történeti Múzeum, amely a Budapestiana rendelkezésére bocsátja a kezelésében álló, a tárgykörbe tartozó digitális állományát.

Közzététel és publikáció

A múzeumi tárgyak nemcsak fizikai valóságukban, hanem az általuk közvetített tudások és jelentések révén teljesítik küldetésüket. A digitalizáció ebben a kontextusban nem csupán reprodukciós eszköz, hanem lehetőség a tárgyak kontextualizálására, valamint az online térben történő többszólamú interpretációra.

A Budapesti Történeti Múzeumban a digitalizált tartalmak közzétételére több platform szolgál:

1. **ARCHÉ adatbázis:** csak részben nyilvános; regisztrált felhasználók számára. Az ásatásokhoz kapcsolódó adatok 3 logikai szintben vannak elrendezve: (1) az egyes ásatások általános adatai, a hozzájuk kapcsolódó állományok (felület fotók, átnézeti rajzok, dokumentumok), ásatási napló; (2) a régészeti jelenségek (SE) adatai, ezek egymáshoz való viszonyai és a hozzájuk kapcsolódó sír-, fotó-, rajz- és leletnyilvántartás; (3) a leltári nyilvántartások, a hozzájuk kapcsolódó egyéb állományai. A tételek adatai az űrlapokon lévő publikus jelölőnégyzet aktívra állításával tehetők nyilvánossá, ezután válnak láthatóvá az **ArchéPub** oldalon. A nyitóoldalon gyűjteményi és szabadszavas keresésre van lehetőség. A gyűjteményi legördülő lista az adatbázis összes gyűjteményét tartalmazza. A szabadszavas kereséssel pedig szűkíthető a találatok mennyisége.
2. Az Aquincumi Múzeum régészeti gyűjteményének szabadon hozzáférhető tételei a Szépművészeti Múzeum [HYPERION](#) online adatbázisában kutathatók. Ez a platform az antik művészet, az antik kultúrák felfedezésében

nyújt segítséget. Alapját a magyarországi közgyűjtemények ókori műtárgyai adják, amelyeket részletes leírásokkal, szakirodalommal és fényképekkel együtt mutat be. A műtárgyakhoz lexikon-szócikkek és digitalizált szöveges források folyamatosan bővülő sora kapcsolódik. Az adatbázis keresőfelülete és kulcsszó-hálózata nemcsak a hazai gyűjteményeket foglalja közös rendszerbe, hanem a külföldi múzeumok és régészeti lelőhelyek anyagával is összeköti a Magyarországon őrzött ókori emlékeket.

3. **MúzeumDigitár:** a Kiscelli Múzeum digitalizált gyűjteményének publikációs felülete, ahol a metaadatok revízió után kerülnek közzétételre. Az adatbázis a 2025-ös évben jelentősen bővült a BTM *Kiscelli Műanyag Projekt* tárgyi állományának publikálásával.
4. **ArcheoBudapest:** a BTM régészeti főosztályainak ásatásairól készített feltárási jelentéseket közvetíti, mind a nagyközönség, mind a szakmai közösség számára. Ezzel a régészszakma egyik régi, már évek óta nem megjelenő sorozata, a *Régészeti Füzetek/Régészeti kutatások Magyarországon* hagyományát kívánja folytatni Budapesten a 2020. évi feltárások beszámolóival kezdve. Az adatbázis a következő évi jelentésekkel folyamatosan bővül.
5. **A MaNDA** (Magyar Nemzeti Digitális Archívum) adatbázisában 2025 végén 2189 [tétel](#) szerepel a BTM tagintézményeinek gyűjteményeiből. Ennek egy [része](#) (1604 tétel) az **Europeana** adatbázisában is böngészhető. A [Kiscelli Múzeum](#) közel 200 tétele és virtuális kiállításai a **Google Arts & Culture** rendszerét is gazdagítják
6. A múzeum **online felületei** rendkívül gazdag publikációs lehetőséget kínálnak, lehetővé téve tematikus tartalmak, online kiállítások bemutatását. A Kiscelli Múzeum [Virtuális Leletmentés](#) projektje olyan irodaházak és középületek fotódokumentációját és történetét mutatja be, amelyeket kívülről sokan ismernek Budapesten, de belső tereiket ritkán vagy egyáltalán nem látni, sok esetben megsemmisítés előtt állnak. A Kiscelli Múzeum Fényképgyűjteménye Erdélyi Mór, a 19. század vége, 20. század első

harmada jelentős dokumentarista fotográfusa mintegy kétezer felvételét őrzi, ezek egy része topografikus struktúra szerint [kereshetők](#) a múzeum honlapján. Ugyanitt érhető el az első világháborúra vonatkozó emlékanyagok [adatbázisa](#). A 2024-ben megvalósult, a BTM Adattárából válogatott virtuális Garády Sándor-emlékkiállítás ([„Isten nevében megkezdtük az ásatást!”](#)) példája is jól mutatja, hogy a gyűjteményekben őrzött tárgyak és dokumentumok ismeretátadással összekapcsolt, komplex publikációs formában jeleníthetők meg. Ezek a feldolgozások lehetőséget teremtenek a múzeum értékes anyagainak széleskörű, kontextusba ágyazott bemutatására és az érdeklődők számára való elérhetővé tételére. A múzeum az utóbbi években törekszik arra, hogy az időszak kiállításait – részben dokumentációs, részben edukációs célból – a virtuális térben megőrizze. Ennek keretében 2021-től kezdődően 8 kiállításról készült virtuális túra, amelyek a múzeum honlapján keresztül elérhetők.

7. Budapestiana

A Budapest Főváros Levéltára által fejlesztett, és a BTM partneri együttműködésével készülő portál fővárosi közgyűjteményi kontextusban fogja bemutatni a múzeumunkban őrzött dokumentumokat. Lehetővé teszi, hogy a felhasználó egyidőben hozzáférjen a különböző gyűjteményekben őrzött és digitalizált állományokhoz.

Célok és fejlesztési irányok

A **Digitalizáló és Média Tartalomfejlesztési Csoport** informatikai infrastruktúrájának továbbfejlesztése kiemelt feladat, amely magában foglalja a korszerű és hosszú távú adattárolási megoldások kialakítását, valamint az eszközpark bővítését, különös tekintettel a professzionális, nagyméretű dokumentumok, például építészeti tervrajzok rögzítésére. Ugyanilyen fontos cél a digitális állományok adatbiztonságának fenntartása és folyamatos biztosítása. A humánerőforrás hiány pótlása nélkülözhetetlen a múzeumszakmai területeken, különösen az adatmigrációt megelőző adatrevízió sikeres megvalósításához.

A Középkori Gyűjtemény esetében, hasonlóan az Aquincumi Múzeum Ókortörténeti gyűjteményeihez, a már nyomtatásban és kiállításokon publikált **régészeti műtárgyállomány** közzétételre vár. Ennek megvalósításához a humán erőforrások bővítése elengedhetetlen, mivel a meglévő régész-muzeológus állomány a terepi és feldolgozó feladatok mellett nem képes teljesíteni a közzétételi munkát, a méltán elvárható mértékben.

Szükséges:

1. Informatikai háttér és eszközpark fejlesztése:

- Felhasználói eszközpark bővítése, többek között professzionális, nagyméretű dokumentumok (pl. építészeti tervrajzok) digitalizálására alkalmas eszközök beszerzése.
- Hosszú távú, biztonságos tárolás megoldása a digitális állományok számára.

2. Humán erőforrás bővítése:

- Szükséges a digitalizáló szakemberek, adatmenedzserek és revíziós munkát végző muzeológusok létszámának növelése.
- Kiemelten fontos a gyűjtemények publikációjának előkészítése, a már digitalizált adatállomány leválogatása.

3. Adatbázisok és platformok optimalizálása:

- Rövid távon: műfaj-specifikus adatok rögzítése és közzététele a meglévő platformokon (ARCHÉ, MúzeumDigitár).
- Hosszú távon: egységes, saját fejlesztésű adatbázis létrehozása, a múzeum saját online felületein történő integrált publikálással.

4. Szerzői jogi és adatbiztonsági szabályozás:

- A digitális tartalmak publikálása során biztosítani kell a szerzői jogok és az adatbiztonság védelmét.
- A nyilvános és korlátozott hozzáférésű anyagok elkülönítése a platformokon.

Összefoglalás

A múzeumok digitalizációja és a virtuális, online fejlesztések alapvetően átalakítják a kulturális intézmények működését. A digitális tér lehetővé teszi, hogy a földrajzi és

időbeli korlátok elmosódjanak, a kisebb, korábban elzárt múzeumok és gyűjtemények láthatósága nőjön, és a különböző közösségek közötti együttműködés, kapcsolattartás új formái alakuljanak ki. A gyűjtemények így már nem csupán állandó tárgyak halmaza, hanem dinamikusan változó, intertextuális és hipermediális terek összessége, amelyekben a fizikai és digitális dimenziók egyaránt értelmezhetőek.

Ez a folyamat nemcsak a technológia fejlődésének, hanem a múzeumi szemléletváltásnak, a módszertani megújulásnak és a társadalmi elvárások változásának az eredménye. A múzeumoknak ma már nemcsak a műtárgyállományuk bemutatására kell törekedniük, hanem aktívan részt kell venniük az oktatásban, a közoktatásban és a felnőttképzésben, valamint a turizmus és a szórakoztatás területén.

A Stratégia kialakítását és végrehajtását meghatározó alapvető szabályozók

- BTM Alapító okirat
- BTM Szervezeti és Működési Szabályzat
- BTM belső szabályzatai
- Jogszabályok:
 - 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
 - 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről
 - 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról
 - 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről,
 - 1995. évi LXVI. törvény a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről,
 - 47/2001. (III. 27.) sz. Korm. rendelet a muzeális intézményekben folytatható kutatásról
 - 20/2002. (X. 4.) sz. NKÖM rendelet a muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatáról

- 68/2018. (IV. 9.) sz. Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról,
- 1995. évi LXVI. törvény a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről
- 13/2015. (III. 11.) sz. MvM rendelet a régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint a régészeti lelőhely és a lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól
- 52/2016. (XII. 29.) EMMI rendelet a régészeti leletek elsődleges leletfeldolgozásáról és muzeális intézménybe történő végleges befogadásáról

